

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Світлана Урба¹, Остап Навроцький²

^{1,2}Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18

¹e-mail: svitlana.urba@lnu.edu.ua; ORCID: 0000-0003-1778-8845

²e-mail: ostap.navrotsky@gmail.com; ORCID: 0009-0001-3593-719X

Анотація. У статті проведено аналіз зарубіжного досвіду державної підтримки аграрного бізнесу з акцентом на модель Спільної аграрної політики (CAP) Європейського Союзу. Розглянуто основні інструменти фінансової підтримки аграрного сектору, серед яких виділено прямі виплати фермерам із включенням з 2023 року «зелених» компонентів – еко-схем, спрямованих на стимулювання екологічних технологій та сталого землекористування. Проаналізовано заходи підтримки молодих фермерів, які сприяють оновленню поколінь у сільськогосподарській діяльності, а також комплексні програми розвитку сільських територій, що включають інвестиції у соціальну інфраструктуру, телекомунікації та екологічні проекти. Наведено порівняння регулювання аграрних ринків у ЄС та Україні, а також обґрунтовані рекомендації щодо адаптації європейських механізмів до українських умов з урахуванням сучасних викликів, зокрема екологізації, цифровізації та соціальної відповідальності. Запропоновано напрями удосконалення системи підтримки для забезпечення стабільності фінансування, справедливого розподілу ресурсів і стимулювання оновлення кадрів аграрного сектору.
Ключові слова: державна підтримка, аграрний бізнес, Спільна аграрна політика, розвиток сільських територій, продовольча безпека, сталий розвиток.

Постановка проблеми. Державна підтримка аграрного бізнесу є одним із ключових інструментів економічної політики розвинених країн, спрямованим на забезпечення стабільності виробництва, підвищення конкурентоспроможності та розвиток експортного потенціалу. Для України, аграрний сектор якої відіграє стратегічну роль у формуванні національної економіки та продовольчої безпеки, питання ефективності механізмів державної підтримки набуває особливої актуальності. Серед основних проблем розвитку аграрного бізнесу в Україні варто відзначити обмежену рентабельність сільськогосподарського виробництва, недостатні інвестиції у технологічне оновлення та інноваційний розвиток, а також низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної аграрної продукції на внутрішньому й зовнішніх ринках. Ці фактори загострюються в умовах економічних та політичних криз, а також під час



структурних трансформацій у сільському господарстві. Вивчення зарубіжного досвіду державної підтримки аграрного бізнесу дозволяє окреслити дієві інструменти та механізми, здатні сприяти модернізації галузі, підвищенню її стійкості й зміцненню позицій України на світовому аграрному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами державної підтримки аграрного бізнесу займаються низка вчених, зокрема І. Левченко і А. Буряк досліджують світовий досвід і українські реалії впровадження екологічно безпечних технологій [1]. Науковці Л. Мельник, В. Кепко і О. Ніконенко акцентують на ролі агропродовольчої політики у забезпеченні продовольчої безпеки та викликах адаптації української системи до європейських стандартів [2]. Голембівський С. аналізує підтримку виробництва м'яса, підкреслюючи потребу інновацій [3]. Тарасевич Н. відзначає важливість комплексного підходу до підтримки агросектору [4], а Прошаликіна А. – цільову допомогу малому агробізнесу [5].

Водночас більшість досліджень недостатньо уваги приділяють інтеграції міжнародних стандартів у програми підтримки аграрного бізнесу та їхнього впливу на конкурентоспроможність українського агросектору. Це підтверджує актуальність теми і обґрунтовує вибір напрямку дослідження.

Постановка завдання. Метою даної роботи є дослідити зарубіжний досвід державної підтримки аграрного бізнесу, визначити особливості застосування європейських моделей та запропонувати адаптацію ключових механізмів до реалій України.

Методи дослідження. У науковій статті використано такі методи дослідження: порівняльний метод – для співставлення механізмів підтримки аграрного бізнесу в країнах ЄС та в Україні (прямі виплати, ринкове регулювання, розвиток сільських територій); системний підхід – для оцінювання комплексного впливу державної підтримки на конкурентоспроможність аграрного сектору, продовольчу безпеку, сталий розвиток та соціальну структуру сільських територій; синтез та узагальнення – для формування рекомендацій щодо вдосконалення державної політики підтримки аграрного бізнесу в Україні, зокрема стабільності фінансування, справедливого розподілу ресурсів та стимулювання розвитку молодого фермерства. Використання вказаних методів дало можливість провести оцінку державної підтримки аграрного бізнесу та сформулювати обґрунтовані рекомендації для підвищення ефективності аграрної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світова практика свідчить про те, що аграрний сектор практично в усіх розвинених країнах отримує системну державну підтримку. Це пояснюється стратегічною важливістю продовольчої безпеки, підтримки сільських територій та захисту вітчизняних виробників у конкурентному глобальному середовищі.

За останні роки Україна активізувала свою діяльність у напрямку покращення політичного та економічного співробітництва з Європейським Союзом з намірами входження до європейської спільноти. Підготовка до вступу та членства в ЄС має значний вплив на аграрний бізнес та державну аграрну політику. Одним із найяскравіших прикладів державної підтримки аграрного бізнесу є модель, реалізована у Європейському Союзі в межах Спільної аграрної політики (САР). У рамках САР застосовується різноманітний інструментарій державної фінансової підтримки сільського господарства (рис. 1).

Реалізована ЄС найбільш масштабна у світі система підтримки сільського господарства функціонує на засадах:

- прямих виплат фермерам, що становлять базову фінансову підтримку. З 2023 року виплати прив'язані до дотримання екологічних та кліматичних стандартів (зелений компонент – «eco-schemes»);
- фінансування сільського розвитку, а саме: інфраструктури, освіти, інновацій, кооперативів;
- регулювання ринків сільгосппродукції, зокрема, у випадку кризи або надвиробництва.

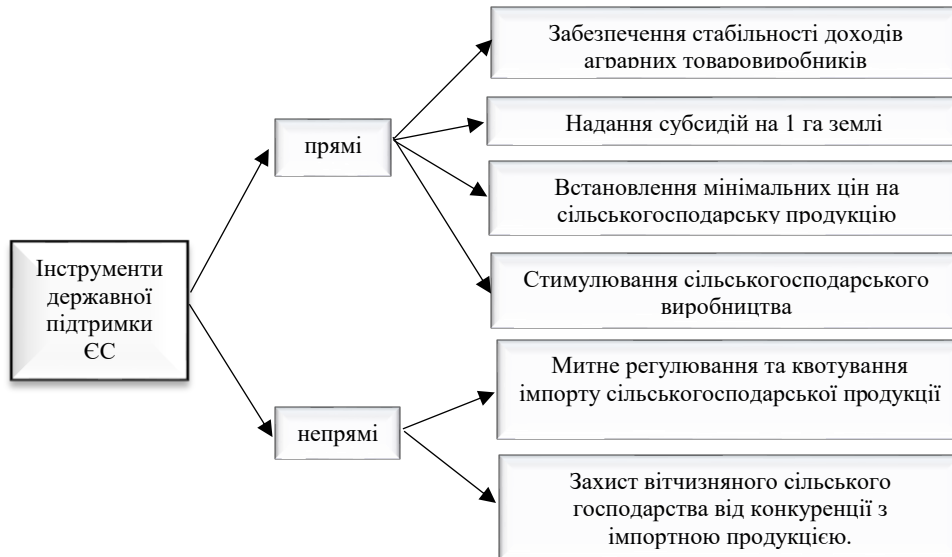


Рис. 1. Заходи державної підтримки у ЄС

Джерело: згруповано авторами на основі [6]

У рамках Спільної аграрної політики Європейського Союзу пріоритетним інструментом фінансової підтримки аграрного сектору є прямі виплати фермерам. Їх основна мета – забезпечити стабільність доходів фермерів, підвищити продовольчу безпеку, стимулювати сталий розвиток сільського господарства та підтримати конкурентоспроможність виробників на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Після чергової реформи CAP, що набула чинності з 2023 року, система прямих виплат була переглянута з урахуванням сучасних викликів, а саме: екологізації, цифровізації та соціальної відповідальності аграрного сектору.

Основними складовими прямої підтримки сільського господарства є:

1) базова підтримка доходу для стійкості (Basic Income Support for Sustainability, BISS) – це щорічна фіксована виплата на гектар оброблюваних земель. Фінансування надається лише у випадку дотримання фермером встановлених стандартів ведення господарства, включаючи охорону ґрунтів, водних ресурсів та біорізноманіття (принцип екологічної відповідності – cross-compliance);

2) еко-схеми (eco-schemes) – добровільні заходи, які стимулюють фермерів впроваджувати екологічні технології та практики. Прикладом такої підтримки зменшення використання хімікатів, органічне землеробство, агролісівництво,

збереження природних середовищ. Вони фінансуються з 25 % бюджету прямої підтримки кожної держави-члена ЄС;

3) перерозподільні виплати (redistributive payments) – додаткові виплати для малих і середніх фермерських господарств, що мають обмежені площі, але значний соціально-економічний вплив у сільських громадах;

4) підтримка молодих фермерів (young farmers scheme) – стимулює оновлення поколінь в агросекторі через доплати для фермерів віком до 40 років, які розпочинають самостійне ведення господарства.

Призначення прямих платежів полягає у подоланні труднощів шляхом підвищення конкурентоспроможності, стійкості та якості виробництва. Виплати за відповідною схемою здійснюються у формі щорічних платежів на 1 га сільськогосподарських угідь або на 1 голову худоби за визначеними напрямками виробництва. у країнах ЄС коливається від 200 євро до 300 євро на 1 гектар сільськогосподарських угідь, залежно від країни, типу ґрунтів, інтенсивності використання та дотримання еко-умов. У деяких країнах фермери можуть отримувати додаткові 50-100 євро/га за участь в еко-схемах або спеціалізованих програмах підтримки [7].

Через механізми прямих виплат більша частина фінансових ресурсів Спільної аграрної політики ЄС (близько 71 %) спрямовується на забезпечення стабільних доходів фермерів. Водночас доступ до такої підтримки обумовлений дотриманням низки вимог: агровиробники, які не виконують встановлених стандартів щодо якості та безпечності продукції, захисту тварин, охорони довкілля чи санітарних норм, можуть бути частково або повністю позбавлені фінансування. Зазначений підхід ґрунтується на принципі «перехресної відповідності» (cross-compliance), який забезпечує узгодженість між наданням фінансової підтримки та дотриманням нормативів ЄС [6, с. 11].

Виплати адмініструються через національні розпорядчі агентства на основі щорічних заяв фермерів. Контроль здійснюється за допомогою цифрових кадастрів, супутникового моніторингу та систем дистанційного зондування. Такий підхід забезпечує прозорість, ефективність та цільове використання коштів.

Окрім прямих виплат агровиробникам, Спільна аграрна політика Європейського Союзу передбачає другий стовп підтримки – Розвиток сільських територій (Rural Development Policy). Ця складова має на меті не лише підтримку фермерства, а й комплексне підвищення якості життя в сільській місцевості, розвиток інфраструктури, людського капіталу та економічної активності.

Реалізація політики розвитку села здійснюється через Стратегічні плани CAP, які розробляються окремо кожною країною-членом ЄС і фінансуються з Європейського сільськогосподарського фонду розвитку сільських територій (EAFRD).

Основними напрямками такого фінансування є [8]:

- будівництво та модернізація сільських доріг, водопостачання, енергомереж, телекомунікацій (включно з широкосмуговим інтернетом);
- розвиток об'єктів соціальної інфраструктури: дитячі садки, школи, медичні пункти, культурні центри;
- підтримка екологічної інфраструктури – очисні споруди, системи утилізації відходів, енергоефективні об'єкти, інші.

Завдяки реалізації Спільної аграрної політики (CAP) у Європейському Союзі ефективно функціонує близько 10 млн фермерських господарств, у яких зайнято понад 22 млн осіб [8].

Одним із важливих інституційних механізмів Спільної аграрної політики Європейського Союзу є Єдина спільна організація ринку (Single Common Market Organisation – СМО), що спрямована на забезпечення стабільності аграрних ринків, передбачуваних цін, рівноваги між попитом і пропозицією, захисту фермерів від цінних шоків і ринкових ризиків та регламентується Регламентом ЄС № 1308/2013 Європейського парламенту та Ради від 17 грудня 2013 року. Цей нормативний акт систематизує та замінює понад 200 попередніх регламентів, об'єднуючи правила функціонування аграрних ринків у межах одного правового документа [7].

Важливо виділити основні напрями регулювання ринків сільськогосподарської продукції в ЄС та в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Основні напрями регулювання ринків сільгосппродукції в ЄС та в Україні

Напрямок регулювання	СМО ЄС (Регламент № 1308/2013)	Україна (чинна система)
Інтервенції на ринку	Державні закупівлі за мінімальними цінами; приватне зберігання з компенсацією витрат	Епізодичні державні закупівлі (наприклад, зерна до Держрезерву); інтервенції не мають системного характеру
Компенсаційні механізми	Фонд кризового резерву, прямі виплати у разі ринкових або погодних шоків	Обмежена компенсація збитків (наприклад, внаслідок надзвичайних ситуацій); відсутність постійних механізмів
Підтримка об'єднань виробників	Фінансова та організаційна підтримка кооперативів, інтерпрофесійних об'єднань	Законодавчо визначені кооперативи, але їх частка на ринку незначна; державна підтримка мінімальна
Управління пропозицією	Узгодження обсягів виробництва в окремих секторах (наприклад, молочний)	Не застосовується; ринок є переважно вільним і залежним від експортної кон'юнктури
Зовнішньоторговельне регулювання	Єдиний тарифний режим, квоти, сертифікація, захист внутрішнього ринку	Митна політика адаптується до Угоди про асоціацію з ЄС; захисні заходи застосовуються вибірково
Регулювання якості та безпечності продукції	Європейські стандарти, маркування, сертифікація, географічні зазначення	Часткова гармонізація із стандартами ЄС; географічні зазначення лише впроваджуються
Ринковий моніторинг та аналітика	Системи збору даних, прогнозування, публічні огляди цін, обсягів, запасів	Відсутність централізованої публічної системи аграрного моніторингу; доступна лише часткова інформація
Стимулювання сталого виробництва та доданої вартості	Програми підтримки якості, екологічного виробництва, просування продуктів із доданою вартістю	Обмежені державні стимули для розвитку органічного виробництва та переробки; недофінансування сектору

Джерело: систематизовано авторами на основі [9; 10; 11].

СМО ЄС забезпечує системний підхід до регулювання ринку, що поєднує економічну стабільність, підтримку доходів фермерів і стратегічний розвиток аграрного сектора в той час як в Україні ринкове регулювання аграрного сектору є фрагментарним і здебільшого реактивним (реагує на кризові явища, а не запобігає їм).

Для підвищення ефективності вітчизняної аграрної політики доцільно поетапно адаптувати основні механізми СМО, зокрема: впровадити інтервенційні інструменти для стабілізації ринку; посилити підтримку кооперації та об'єднань виробників; створити систему ринкового моніторингу й аналізу; удосконалити інструменти підтримки якості та екологічних стандартів.

Загалом, сільське господарство в Європейському Союзі залишається одним із найбільш дотованих секторів: у 2022 році з бюджету ЄС передбачалося близько 57 млрд євро на аграрну політику із загальної суми майже 243 млрд євро. На період 2021–2027 років у рамках довгострокового фінансового плану ЄС передбачено фінансування CAP у розмірі 387 млрд євро. Значна частина цих коштів спрямовується на прямі виплати фермерам, які дотримуються принципів сталого ведення господарства, заходи підтримки молодих аграріїв, а також стабілізацію аграрних ринків (табл. 2).

Водночас одним із основних зауважень до механізму CAP є дисбаланс у розподілі ресурсів: прямі виплати здебільшого пов'язані з площею оброблюваних земель, що призводить до концентрації субсидій серед великих сільськогосподарських підприємств. Малі фермерські господарства, які мають стратегічне значення для розвитку сталого сільського господарства, часто залишаються недостатньо підтриманими. Це створює підґрунтя для перегляду підходів до розподілу державної допомоги, з урахуванням справедливості та ефективності її використання.

Таблиця 2

Фінансування Спільної аграрної політики (CAP) у межах багаторічних фінансових програм (БФП), у діючих цінах 2018 року

Показник	2014–2020 рр.	2021–2027 рр.
Загальний бюджет програми, млрд євро	1082,2	1074,3
в тому числі загальна сума фінансування на CAP	382,8	336,4
з нього на Європейський аграрний гарантійний фонд (EAGF)	286,1	286,1
на Європейський аграрний фонд розвитку сільських районів (EAFRD)	96,7	96,7
CAP у % від БФП	35,4	31,3
БФП у % від ВНД* ЄС-27	1,16	1,05 (оцінка)

*ВНД – валовий національний дохід / Gross National Income.

Джерело: складено авторами на основі [12].

Відзначимо, що впродовж останніх років загальна підтримка аграрного сектору з боку держав залишалася на історично високому рівні, хоча й дещо знизилася порівняно з піком, зафіксованим у 2021 році. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), середній обсяг державної підтримки у 54 країнах світу, що охоплені дослідженням, становив близько 842 млрд дол. США щорічно протягом 2021–2023 років [13].

Найпоширенішою формою інтервенцій залишалася політика підтримки ринкових цін (Market Price Support, MPS), що забезпечує внутрішні ціни на сільськогосподарську продукцію вищими за світові. Водночас у ряді країн держава застосовує механізми, які фактично знижують закупівельні ціни, створюючи негативне MPS – приховане оподаткування виробників в інтересах кінцевих споживачів. У середньому, щорічне значення негативного MPS сягало 192 млрд дол. США, що суттєво впливало на загальну оцінку державної підтримки. У результаті чистий обсяг загальної підтримки (Total Support Estimate, TSE) у 2021–2023 роках становив близько 650 млрд дол. США на рік.

У структурному розрізі 75 % загальної позитивної підтримки (приблизно 629 млрд дол. США) було спрямовано безпосередньо індивідуальним виробникам (Producer Support Estimate, PSE), 12,5 % – споживачам сільськогосподарської продукції (Consumer Support Estimate, CSE), і ще 12,5 % – на загальні послуги (General Services Support Estimate, GSSE), що забезпечують розвиток інфраструктури, аграрної науки, дорадництва та ринкових інституцій. З урахуванням негативного MPS чиста підтримка виробників у цей період становила 437 млрд дол. США на рік [13].

Не менш важливим є аналіз якісної структури наданої підтримки. Позитивна PSE включала як більш, так і менш ринково-спотворюючі елементи. Зокрема, 65 % цієї підтримки (409 млрд дол. США) припадало на інструменти, які потенційно викривлюють виробничу мотивацію та міжнародну торгівлю, тоді як 35 % (219 млрд дол. США) – на нейтральніші або менш деструктивні форми втручання. Це співвідношення зберігається стабільним протягом останніх двох десятиліть: ще у 2000–2002 роках найбільш дисторсійні інструменти становили 70 % позитивної PSE [13].

Окрему увагу слід приділити періоду постпандемійної відбудови, котрий став каталізатором зростання обсягів підтримки, що, однак, у 2022–2023 роках продемонструвало тенденцію до поступового зменшення в номінальному вираженні. Більше того, відношення підтримки до загального обсягу виробництва в сільському господарстві продовжує скорочуватися, що свідчить про прагнення країн до більш ринково орієнтованої політики.

У середньому чиста підтримка аграрного сектору становила 0,72 % ВВП країн-учасниць ЄС. Водночас у країнах, що розвиваються, цей показник є вищим – близько 1 % ВВП, що обумовлюється вагомішою роллю сільського господарства в їхніх економічних системах і в структурі зайнятості.

Аналіз практики країн Європейського Союзу підтверджує про наявність системи державної підтримки сільського господарства, яка орієнтована не лише на забезпечення продовольчої безпеки, але й на стимулювання сталого розвитку аграрного сектору. Серед пріоритетних напрямів підтримки у країнах ЄС варто виокремити:

- базові погектарні виплати (в межах основної схеми прямої підтримки);
- додаткові виплати за впровадження сталих екологічних практик («озеленення»);
- цільова підтримка молодих аграріїв та підприємців.

Враховуючи позитивні результати зазначених підходів, а також зарубіжний досвід реалізації аналогічних механізмів, доцільно розглянути можливість адаптації окремих інструментів до українських умов. Зокрема, нами запропоновано ряд напрямів її удосконалення, зокрема:

- з метою забезпечення стабільності бюджетного фінансування сільського господарства доцільно запровадити гарантований рівень фінансування галузі, визначивши мінімальний рівень видатків з консолідованого бюджету, який має становити не менше 26 % від валової доданої вартості, створеної у сільському господарстві. Це дозволить посилити прозорість державної підтримки та підвищити її результативність;

- розробити економічно обґрунтований, диференційований підхід до погектарних виплат, який враховуватиме агрокліматичні особливості, типи земель, напрями виробництва та дотримання екологічних стандартів. Відсутність такої практики не передбачає єдиного підходу до надання підтримки на 1 га сільськогосподарських угідь та створює нерівні умови для виробників та ускладнює механізми прогнозування державної політики;

- встановити верхні межі для прямих виплат та надбавок для великих аграрних підприємств, які вже мають конкурентні переваги як на внутрішньому, так і на

зовнішньому ринках, що дозволить перерозподілити бюджетні ресурси на користь малих та середніх аграріїв;

- з метою стимулювання оновлення кадрового складу агросектору та розвитку підприємництва у сільській місцевості, вважаємо за доцільне передбачити додаткові фінансові механізми для молодих аграріїв.

Залежно від організаційно-правової форми суб'єкта господарювання, пропонуємо застосовувати такі критерії:

- середній вік працівників (до 40 років) – для агропідприємств;
- вік керівника (до 40 років) – для фермерських господарств;
- строк реєстрації підприємства (до 3 років – для отримання підтримки, до 6 років – для її освоєння) – для всіх форм господарювання.

Запропоновані заходи не лише узгоджуються з європейськими підходами до підтримки сільського господарства, але й відповідають цілям економічної стійкості, регіонального розвитку та молодіжної інтеграції в аграрний сектор України. Враховуючи виклики воєнного часу, потребу у відновленні сільських територій та актуалізацію продовольчої безпеки, трансформація механізмів державного регулювання має бути орієнтована на досягнення довгострокової конкурентоспроможності аграрного бізнесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження підтверджує, що ефективна система державної підтримки аграрного бізнесу базується на поєднанні прямих виплат із чіткими екологічними вимогами, розвитку інфраструктури сільських територій і ринковому регулюванні. Європейський досвід CAP демонструє важливість стимулювання екологічної відповідальності, впровадженні інновацій та соціальної підтримки малого і молодого фермерства. Водночас існують проблеми дисбалансу у розподілі ресурсів, що потребує більш справедливих моделей підтримки для малих господарств.

В Україні доцільно ухвалити гарантований мінімальний рівень фінансування аграрного сектору, впровадити диференційовані погектарні виплати з урахуванням агрокліматичних особливостей, обмежити максимальні субсидії великим підприємствам та активізувати підтримку молодих аграріїв. Важливість узагальнення світового досвіду використання основних інструментів підтримки аграрного бізнесу полягає також у можливості комплексного осмислення та формування більш системної державної політики, а також може слугувати орієнтирами для розробки стратегічних напрямів розвитку потенціалу аграрного бізнесу в Україні.

1. Левченко І.В., Буряк А.А. Державна підтримка розвитку АПК для забезпечення екологічної безпеки й подолання екозагроз: світовий досвід та реалії України. *Агросвіт*. 2023. № 18. С. 96–105. URL: <http://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.18.96> (дата звернення: 09.05.2025).
2. Мельник Л., Кепко В., Ніконенко О. Державна агропродовольча політика в контексті продовольчої безпеки країни: зарубіжний досвід та виклики для України. *Економічний дискурс*. № 1-2. 2024. С. 35-43.
3. Голембівський С. Зарубіжний досвід підтримки виробництва м'яса: виклики для України. *Економічний дискурс*. № 3-4. 2024. С. 26-35.
4. Тарасевич Н.В. Міжнародний досвід державної підтримки аграрного сектору економіки. *Науковий вісник одеського національного економічного університету*. 2021. № 7-8. С. 150-155.
5. Процаликіна А.М. Зарубіжний досвід державної підтримки суб'єктів малого аграрного підприємництва та можливості його застосування в Україні. *Агросвіт*.

2017. С. 9-14. URL: http://agrosvit.info/pdf/24_2017/3.pdf. (дата звернення: 11.05.2025).
6. Онегіна В.М., Антощенко В.В. Спільна аграрна політика та конкурентоспроможність сільського господарства ЄС. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи: монографія, за ред. проф. Т.О. Зінчук. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 494 с.
 7. Регламент європейського парламенту і ради (ЄС) № 1307/2013 від 17 грудня 2013 року про запровадження правил для прямих виплат фермерам за схемами підтримки в рамках спільної сільськогосподарської політики та про скасування Регламенту Ради (ЄС) № 637/2008 та Регламенту Ради (ЄС) № 73/2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_023-13#Text (дата звернення: 03.05.2025).
 8. Польська Л.О. Фінансово-економічні механізми державної підтримки аграрного сектору: європейський досвід. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1802> (дата звернення: 04.05.2025).
 9. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Щорічна доповідь про стан сільського господарства в Україні. Київ: Мінагрополітики, 2023. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення: 21.05.2025).
 10. OECD. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023. *Reforming Agricultural Support for Improved Outcomes*. Paris: OECD Publishing, 2023. 182 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/5f3c6fba-en> (дата звернення: 13.05.2025).
 11. European Commission. The Common Agricultural Policy at a glance. 2022. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-overview_en (дата звернення: 02.05.2025).
 12. The Common Agricultural Policy in figures. Fact Sheets on the European Union, European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/106/financing-of-the-cap> (дата звернення: 05.05.2025).
 13. OECD. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation. 2024 URL: <https://www.agingincentives.org/2025/03/24/reforming-agricultural-policies-to-sustainably-transform-food-systems-copy> (дата звернення: 12.05.2025).

References

1. Levchenko, I. V., Buriak, A. A. (2023). Derzhavna pidtrymka rozvytku APK dlia zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky u podolannia ekozahroz: svitovyi dosvid ta realii Ukrainy [State support of agro-industrial complex development for ensuring ecological safety and overcoming eco-threats: world experience and Ukrainian realities]. *Ahrosvit*, (18), 96-105. Retrieved from: <http://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.18.96> (accessed 09 August 2025) [in Ukrainian].
2. Melnyk, L., Kepko, V., Nikonenko, O. (2024). Derzhavna ahroprodovolcha polityka v konteksti prodovolchoi bezpeky krainy: zarubizhnyi dosvid ta vyklyky dlia Ukrainy [State agro-food policy in the context of national food security: foreign experience and challenges for Ukraine]. *Ekonomichnyi dyskurs*, (1-2), 35-43 [in Ukrainian].
3. HOLEMBIVSKYI, S. (2024). Zarubizhnyi dosvid pidtrymky vyrobnytstva miasa: vyklyky dlia Ukrainy [Foreign experience of meat production support: challenges for Ukraine]. *Ekonomichnyi dyskurs*, (3-4), 26-35 [in Ukrainian].
4. Tarasevych, N. V. (2021). Mizhnarodnyi dosvid derzhavnoi pidtrymky ahrarynoho sektoru ekonomiky [International experience of state support for the agricultural sector economy]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, (7-8), 150-155 [in Ukrainian].
5. Proshalykina, A. M. (2017). Zarubizhnyi dosvid derzhavnoi pidtrymky subiektiv maloho ahrarynoho pidpriemnytstva ta mozhlyvosti yoho zastosuvannya v Ukraini [Foreign experience of state support for small agricultural enterprises and possibilities for its application in Ukraine]. *Ahrosvit*, 9-14. Retrieved from: http://agrosvit.info/pdf/24_2017/3.pdf (accessed 11 May 2025) [in Ukrainian].

6. Onehina, V. M., Antoshchenkova, V. V. (2019). Spilna aharna polityka ta konkurentospromozhnist silskoho hospodarstva YES [Common Agricultural Policy and competitiveness of EU agriculture]. In T. O. Zinchuk (Ed.), *Agrarna polityka Yevropeiskoho Soyuzu: vyklyky ta perspektyvy* (pp. 494). Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
7. Regulament Yevropeiskoho parlamentu i rady (2013). No 1307/2013 vid 17 hrudnia 2013 roku pro zaprovadzhennia pravyl dlia priamykh vyplat fermaram za skhemamy pidtrymky v ramkakh spilnoi silskohospodarskoï polityky ta pro skasuvannia Regulamentu Radi (YES) No 637/2008 ta Regulamentu Radi (YES) No 73/2009. (2013). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_023-13#Text (accessed 03 May 2025) [in Ukrainian].
8. Polska, L. O. (2020). Finansovo-ekonomichni mekhanizmy derzhavnoi pidtrymky aharnoho sektoru: yevropeyskyi dosvid [Financial and economic mechanisms of state support for agricultural sector: European experience]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, (10). Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1802> <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.10.101> (accessed 04 May 2025) [in Ukrainian].
9. Ministerstvo aharnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. (2023). Shchorichna dopovid pro stan silskoho hospodarstva v Ukraini [Annual report on the state of agriculture in Ukraine]. Kyiv: Minahropolitiky. Retrieved from: <https://minagro.gov.ua> (accessed 21 May 2025) [in Ukrainian].
10. OECD. (2023). *Agricultural policy monitoring and evaluation 2023: Reforming agricultural support for improved outcomes*. OECD Publishing. Retrieved from: <https://doi.org/10.1787/5f3c6fba-en> (accessed 13 May 2025).
11. European Commission. (2022). *The Common Agricultural Policy at a glance*. Retrieved from: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-overview_en (accessed 02 May 2025).
12. European Parliament. (n.d.). *The Common Agricultural Policy in figures*. Fact Sheets on the European Union. Retrieved from: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/106/financing-of-the-cap> (accessed 05 May 2025).
13. OECD Agricultural Policy Monitoring and Evaluation. (2024). *Reforming agricultural policies to sustainably transform food systems*. Retrieved from: <https://www.agincentives.org/2025/03/24/reforming-agricultural-policies-to-sustainably-transform-food-systems-copy> (accessed 12 May 2025).

FOREIGN EXPERIENCE OF STATE SUPPORT FOR AGRARIAN BUSINESS

Svitlana Urba¹, Ostap Navrotskyi²

^{1,2}Ivan Franko National University of Lviv
79008 Lviv, Prospekt Svobody, 18

¹E-mail: svitlana.urba@lnu.edu.ua; ORCID: 0000-0003-1778-8845

²E-mail: ostap.navrotsky@gmail.com; ORCID: 0009-0001-3593-719X

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of foreign experience in state support for agrarian business, focusing on the European Union's Common Agricultural Policy (CAP) model, which is the most developed and extensive system of support for agricultural production in the world. The main instruments of financial support for the agricultural sector are considered, among which direct payments to farmers are highlighted, with the inclusion of “green” components from 2023 – eco-schemes aimed at stimulating environmental technologies and sustainable land use. The article also analyzes measures to support young farmers, which contribute to generational renewal in agricultural activities, as

well as comprehensive rural development programs that include investments in social infrastructure, telecommunications, and environmental projects.

A comparative analysis of agricultural market regulation instruments in EU countries and Ukraine was conducted, showing the advantages of the EU's systematic approach to creating stable market conditions, supporting farmers' incomes, and developing the industry as a whole. The main differences with the Ukrainian system, which is characterized by fragmented regulatory influence and the absence of long-term support mechanisms, have been identified.

Based on the identified features, a critical analysis of the existing support system in the EU was conducted, revealing the problem of disparities in the distribution of direct payments, which are mainly directed to large agricultural enterprises, and recommendations were made for improving Ukrainian agricultural policy, taking into account current challenges, in particular, greening, digitalization, the need to ensure social responsibility, and support for the younger generation in the agricultural sector.

The article contains specific proposals for adapting leading European practices to Ukrainian conditions, in particular establishing a guaranteed minimum level of funding for the agricultural sector, introducing differentiated per-hectare payments taking into account agroclimatic characteristics, limiting maximum subsidies for large farms, and stimulating the development of small-scale farming and youth agribusiness.

Key words: state support, agribusiness, Common Agricultural Policy, rural development, food security, sustainable development.

Стаття надійшла до редколегії 21.05.2025

Прийнята до друку 25.06.2025

Опублікована (оприлюднена) 09.07.2025